

Напрямок: Рациональне використання природних ресурсів та ресурсозбереження

Лико Д.В., д. с -г. н., професор, завідувач кафедри екології, географії та туризму

Лико С.М., к. с -г. н., професор кафедри екології, географії та туризму

Мартинюк В.О., к. геогр. н., професор кафедри екології, географії та туризму

Портухай О.І., к. с -г. н., доцент кафедри екології, географії та туризму

Якута О.О., ст. викладач кафедри екології, географії та туризму

Рівненського державного гуманітарного університету

ОПТИМІЗАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ НА ТЕРИТОРІЯХ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Концепція сталого розвитку на сьогодні визнана найважливішою життєвою стратегією людства у ХХІ ст. Вона спрямована на вирішення сучасних проблем забезпечення економічного зростання в умовах обмеженості, виснаження, вичерпання природних ресурсів та загрози виникнення природних і техногенних катастроф. Згідно з цією концепцією, сталий розвиток – це такий розвиток суспільства, за якого задоволення потреб теперішніх поколінь не повинно ставити під загрозу можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.

Природні ресурси – це національне багатство кожної держави, тому їхнє раціональне використання та збереження відображає стратегію сталого розвитку країни на шляху до європейської інтеграції.

Відповідно до статті 13 Конституції України «Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією». Саме тому в розрізі реформи місцевого самоврядування постає потреба у проведенні обліку природних ресурсів кожної громади для розробки відповідних рекомендацій щодо їхнього раціонального використання.

Під оптимізацією слід розуміти найбільш доцільні рішення у використанні тих чи інших ресурсів і природних систем на основі загальнодержавного стратегічного підходу і прогнозу з урахуванням інтересів різних галузей економіки як в поточний момент часу, так і в найближчому і віддаленому майбутньому.

На 1.11.2019 року у Рівненській області функціонує 36 об'єднаних територіальних громад (ОТГ), ще у 9 призначені вибори, тобто загалом створено 45 ОТГ. Вони займають 39,28% площі території області. Об'єднання відбувається за територіальним принципом, тобто громади мають неоднакове забезпечення природними ресурсами, що зумовлено різними фізико-географічними умовами.

Природно-ресурсний потенціал є багатокомпонентним і включає мінеральні, земельні, водні, лісові, біологічні, рекреаційні, кліматичні ресурси.

Мета нашої роботи полягала в аналізі використання природних мінеральних ресурсів у межах ОТГ.

У Рівненській області налічується понад 600 родовищ корисних копалин, які представлені 18 видами.

У Державному балансі запасів корисних копалин зареєстровано 242 родовища. На їх базі функціонують 63 гірничих підприємства, які на даний час освоїли половину родовищ.

Серед зареєстрованих родовищ дві третини становлять родовища торфу, що розташовані переважно в північних районах краю. У 12 ОТГ вони розробляються.

У ресурсному потенціалі широко представлено будівельну сировину. У період активного будівництва розвідані запаси забезпечать подальший розвиток виробництва було-щебеневої продукції, облицювальних плит, цементу, вапна, цегли силікатної і керамічної, будівельних розчинів тощо.

Унікальні родовища базальтів, представлені у двох ОТГ, придатні для виробництва щебеневої продукції, архітектурно-будівельних виробів, виготовлення з них базальтового волокна і мінеральної вати. Ця сировина використовується більш як на 20 підприємствах України та сусідніх країн для виробництва базальтового штапельного волокна і виготовлення на його основі теплоізоляційних виробів.

Широке розповсюдження мають туфи – продукти виверження вулканів. Прогнозні ресурси туфової сировини становлять 60 млн. тон, тобто, є практично невичерпними. Ці корисні копалини рекомендовано використовувати як у сільському господарстві, так і в промисловості. Однак, у зв'язку з надзвичайною твердістю та міцністю, ці матеріали не набули широкого застосування.

Розвідано та експлуатуються два родовища скляних пісків. Геологи зазначають, що ресурси Рівненщини у скляній сировині при проведенні подальших геологорозвідувальних робіт можуть бути подвоєними.

В якості керамічної сировини використовуються первинні каоліни та глини сарматського і кембрійського періодів.

На території вже створених ОТГ є два розвідані родовища бурштину, запаси якого складають до 200 тонн. Потенційні запаси бурштину на Рівненщині є значно більшими. У зв'язку з цим виникає багато екологічних проблем, пов'язаних із незаконним та варварським його добуванням. Цю складову необхідно обов'язково включати у Стратегію соціально-економічного розвитку громад та розробляти заходи щодо недопущення надмірного видобутку та деградації земель шляхом проведення моніторингу та контролю за їх виконанням відповідно до конституційних зобов'язань органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Область має значні ресурси підземних прісних вод. У розрахунку на одну людину цей показник у 2,5 разів перевищує середній в Україні.

Особливої уваги заслуговують також запаси мінеральних вод. Найбільше поширення мають хлоридно-натрієві питні води миргородського типу. Три ОТГ, які володіють такими запасами, активно їх використовують. Низка підприємств Рівненщини налагодила добування, фасування та реалізацію даної продукції.

Узагальнюючи такі дані можна стверджувати, що територія Рівненської області багата мінеральними ресурсами, які активно добуваються. Тому обов'язковими завданнями Стратегії сталого соціально-економічного розвитку та плану дій ОТГ має бути облік даних ресурсів, визначення їхніх запасів та розроблення заходів щодо раціонального добування та використання.

Сталий розвиток має починатися та підтримуватися на рівні територіальної громади, і відповідно його забезпечення повинно здійснюватися знизу-догори, тобто від конкретної громади до національного і світового рівнів.

ЛИКО Дарія Василівна, професор, доктор сільськогосподарських наук, завідувач кафедри екології, географії та туризму Рівненського державного гуманітарного університету; наукові інтереси – дослідження екологічного стану ґрунтів, розробка стратегії сталого розвитку ОТГ; e-mail kegt@rshu.edu.ua.

ЛИКО Сергій Михайлович, доцент, кандидат сільськогосподарських наук, професор кафедри екології, географії та туризму Рівненського державного гуманітарного університету; наукові інтереси – вивчення особливостей трансформації карбонатних боліт, розробка стратегії сталого розвитку ОТГ; e-mail kegt@rshu.edu.ua.

МАРТИНЮК Віталій Олексійович, доцент, кандидат географічних наук, професор кафедри екології, географії та туризму Рівненського державного гуманітарного університету; наукові інтереси – конструктивна географія басейнових систем, розробка стратегії сталого розвитку ОТГ; e-mail kegt@rshu.edu.ua.

ПОРТУХАЙ Оксана Іванівна, доцент, кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри екології, географії та туризму Рівненського державного гуманітарного університету; наукові інтереси – дослідження екологічного стану ґрунтів, розробка стратегії сталого розвитку ОТГ; e-mail kegt@rshu.edu.ua.

ЯКУТА Ольга Олексіївна, старший викладач кафедри екології, географії та туризму Рівненського державного гуманітарного університету; наукові інтереси – розробка стратегії сталого розвитку ОТГ; e-mail kegt@rshu.edu.ua.